

Aslında bu başlık yerine “Bilim alanları, ilmi disiplinler evlendirilmelidir” de desek yerinde olacaktır.

Sistematik bilgilerden oluşan bilim, bu bilgiler bütününe yanında bilgi üreten bir faaliyet veya etkinlik olarak da kabul görür.

İşte bu etkinlik içerisinde bilim adına bilgiyi kullanmak ve yaymakla bilim üretmek, disiplinlerde orijinalitelere ulaşmak farklı durumlar olarak karşımıza çıkar.

Bu yazıda bir anlamda bilim felsefesi içerisine girmek gibi bir düşüncemiz yok. Bunun yerine probleme daha anlaşılır ve açıklanabilir örnekler getirme düşüncesindeyim.

Bilimlerin evlendirilmesi ne demektir?

Bilimler niçin evlendirilmelidir?

Bu iki soruya aranacak cevaplarda konu daha iyi anlaşılacaktır.

İlmi disiplinler, fen ya da sosyal bilimler çağımızda neredeyse en alt noktalara kadar uzmanlaşmayı destekler duruma gelmiştir. Bu durum belki de her alanda bilgilerin hızlı bir şekilde artmış olmasıyla, her bilgiye ulaşmanın çok zor olduğu gerçeğine de dayandırılabilir. Başka haklı sebepler de ileri sürülebilir.

Bu konuda da haklılık payı olduğu dışlanamaz. Ancak sadece bu anlayıştan hareket edildiğinde bazı sakıncalar söz konusu olacaktır. Bir ilmi disiplinin mesela sadece çok özel bir dalında “uzmanlaşma” aynı disiplin içerisinde farklı alan cehaletini doğurma tehlikesini getirebilecektir. Aynı zamanda diğer disiplinlerden de tamamen soyutlayarak bazen orijinaliteyi keşfetmeye, yeni bilimsel bilgiler üretmeye sebep teşkil edecek olan yaklaşımları da ortadan kaldıracaktır. Yani bilim adına bir kısır döngüden bahsetmek söz konusu olacak ki zaten bu durumun kendisi bilimle, herhangi bir ilmi disiplinle çelişmek demektir.

Konuyu biraz daha özele indirirsek problem daha iyi anlaşılacaktır sanıyorum:

Bilimlerin sınıflandırılmasının bir zihniyet ve medeniyet meselesi olduğunu işaret ettikten sonra bu konuya girmeyeceğim. Ancak Matematik, Kimya, Fizik, Biyoloji, Antropoloji, Arkeoloji, Tarih, Coğrafya, Eğitim Bilimi, Edebiyat, Dil Bilimi, Sosyoloji, Felsefe, Psikoloji, İlahiyat, Astronomi vb. isimlerle anılan bilim dallarının asırlardır gelişerek ve zenginleşerek zamanımıza kadar geldiği de bir gerçektir. Bazı çağlarda bu bilimlerle uğraşan bilim adamlarının ağırlıklı olarak bir alanda uzmanlaştıkları da gözlemlenmiştir. Ortaya koymuş oldukları eserlerden bu durum anlaşılmaktadır. Fakat diğer yandan bazı bilim adamlarının da sadece bir ya da iki disiplinle uğraşmak yerine çabalarını birçok alana sarf ettikleri yine ürettikleri eserleriyle ortaya çıkmıştır. Her iki duruma çeşitli medeniyetlerden örnekler vermek mümkündür. Hatta bu örnekleri birer soru ile düşünen zihinlere yöneltmek istiyorum:

Sokrates sadece bir felsefeci midir? Değildir. Çünkü O Sosyoloji, İlahiyat, Eğitim ve Psikoloji gibi ilimler konusunda da düşüncelerini ortaya koymuştur.

Eflatun (Platon) da sadece bir felsefeci olarak değerlendirilmemelidir? Psikoloji, Edebiyat gibi ilimlerin ilgi alanları içinde olduğu aşikârdır.

“Tabiatın kitabı, matematiksel sembollerle yazılmıştır” diyen Galileo Galilei sadece modern fiziğin kurucusu mudur? Böyle düşünülürse onun Astronomi, Matematik, Astroloji alanlarındaki çalışmaları inkâr edilmiş olur.

Bilimsel ilgilerinin çok yanlılığı ile Eflatun (Platon) un Akademia’sını gölgede bırakan

Aristoteles sadece bir felsefeci midir? O zaman Metafizik, Fizik, Psikoloji, Mantık alanlarındaki çalışmalarını nereye koyacağız?

Aynı zamanda bir rahip olan J. G. Mendel ilim çevrelerinde pek de ilahiyatçı olarak tanınmaz. Çünkü genetik biliminin kurucusu olarak daha çok bilinir. Bu Avusturyalı botanik bilgini aynı zamanda iyi bir Biyologdur.

Ayrıca Türk İslam medeniyetinin yetiştirmiş olduğu dünya bilim literatüründe önemli yerlere sahip olmuş olan bilim adamlarından da örnekler verilebilir:

Mesela Ömer Hayyam sadece rubailer yazan bir şair olmasının ötesinde Astronom, Matematikçi bir kişiliğe sahiptir.

Bilimleri sınıflandırmasıyla dikkat çeken Farabi sadece felsefeci değildir. Bazı eserlerinden anlaşılıyor ki o aynı zamanda Fizik, Sosyoloji gibi bilimler konusunda da yetkiye ve etkiye sahip.

“İnsanın ruhu kandil, bilim onun aydınlığı ve Tanrısal bilgelik de kandilin yağı gibidir. Bu yanar ve ışık saçarsa o zaman sana ‘diri’ denilir” diyen Batı’nın Avicenna’sı İbni Sina’yı hangi ilmi kişiliği ile öne çıkarabilirsiniz? Sadece Felsefede, Geometri biliminde uzman mı diyeceksiniz? Elbette hayır! Çünkü o Mantık, Fıkıh, Sarf, Nahif, Tıp, Doğabilim, Edebiyat, Eğitim, Psikoloji gibi bilim alanlarında da iz bırakmış düşünceleri ve eserleri olan çok yönlü bir bilim adamıdır.

Razi sadece Tıp bilimci midir? O da dünyada iz bırakmış birçok bilim adamı gibi Müzik, Matematik, Astronomi, Kimya ve Felsefe bilimleri ile de ilgilenmiştir. Bu konularda eserler vermiştir.

Örnekleri çoğaltmak mümkün olduğu gibi, konunun tartışılmasının yapılması da mümkündür. Aslında bu kısa yazı çerçevesi içerisinde ne demek istediğim, doğru algılamak isteyenler tarafından gayet iyi anlaşılacaktır.

Netice olarak biz sözde, afakî, hissi olarak değil gerçek anlamda değerli olduğumuzu geleceğe aktarma gibi bir düşüncemiz varsa J. Stuart Mill’in dediği gibi “Bir milletin değeri, o milleti meydana getirenlerin değerleriyle ölçülür” düşüncesine milletimiz ve insanlık adına katkı sağlamak için, bilimin her dalında iz bırakacak değerler yetiştirmekle mümkün olacaktır. Bu da ancak en azından bir alanda uzmanlaşan bilim adamının hiç değilse diğer alanlarla köprüleri yıkmamasıyla gerçekleşeceğini yine bilim tarihindeki örnekler göstermektedir. Bilimlerin evlendirilmesiyle taklit ve tekrarlar aza inecek, insanları heyecanlandıran, değerler katan “orijinal” ürünler ortaya konabilecektir.